ENTOPICE DE ORIGINE SLAVĂ DIN CÂMPUL SEMANTIC AL NOȚIUNII 'LOC UMED, MLĂȘTINOS' ȘI REFLEXUL LOR TOPONIMIC

MIRCEA CIUBOTARU

În studiul *Revizuiri toponimice: Vlașca și Vlăsia*[1], am demonstrat că *Vlașca*, numele unui fost județ din Țara Românească, nu este un etnonim, ci entopicul *vlașcă* în funcție toponimică, găsit în anchete dialectale și toponimice din Moldova[2], cuvânt cu etimologie slavă (probabil v. sl. **влага** 'umezeală, umiditate'), încadrat într-o bogată serie lexicală din limba română: *vlagă*, *vlajnic*, *vlast*, *vlângos*, *vlog*[3] (*vleoj*[4], *vloc*, *vloh*); *vlăng*, *vlăngă*, *vlănzime* (în dialectele sud-dunărene)[5]. În acest inventar de cuvinte includeam și entopicul *vlamnic* (*vladnic*), cu mare răspândire ca toponim, dar cu sensuri și etimologii greșite în diverse dicționare. Revenind asupra temei, acordăm acum o atenție specială acestui ultim cuvânt și entopicului *voloacă*.

---

[1] Vezi „Studii și cercetări de onomastică" (SCO), Craiova, 5, 2000, p. 73–122.

[2] Înregistrat de Stelian Dumistrăcel, în anul 1972, la Vetrișoaia, în jud. Vaslui, și în anchetele noastre la Cioca-Boca, com. Șchela, și la Domnița, com. Țibana, jud. Iași, entopicul *vlașcă* are o circulație mult mai mare decât aceea constatată până la studiul nostru citat, așa cum intuiam atunci: *op. cit.*, p. 93. Într-adevăr, avem acum confirmarea că la Vetrișoaia apelativul *vlașcă* 'loc mlăștinos', sinonim cu *bahnă*, *ochi*, *chiftiră*, este curent întrebuințat și este cunoscut și în satul Mânjești, com. Muntenii de Jos, jud. Vaslui, ca și la Podul Iloaiei, jud. Iași. La Moara Grecilor, suburbie a orașului Vaslui, entopicul apare, ca toponim, într-un document din anul 1907: Arhivele Naționale Vaslui, Prefectura jud. Vaslui, dos. 1/1907, f. 57[r] („suhat în vlașca" [sic!]).

[3] Semnalăm acum și atestarea descoperită mai recent, în sintagma *vlogurile ceriului*, din ms. *4389* al *Bibliei*, cartea *Facerea*, cuvânt folosit în mod eronat de traducătorul textului, cu înțelesul 'fereastră', 'stăvilar', cf. Vasile Arvinte, *Studiu lingvistic*, p. 102–103, IV.2.3.163, în *Monumenta Linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*, *Pars I*, *Genesis*, Iași, 1988. Cuvântul *vlog* este înregistrat în dicționarele limbii române.

[4] Atestat și ca toponim la Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, Editura Anima, 1996: *Vliojul* și *Drumul Vliojului*, la Voitinel (anul 1939, p. 303, 336, 524, 525), *Pârâul Vliajului* [sic!] (anul 1939, p. 281). De asemenea, *Blioju*, numele unei bălți a Jijiei de la sud-vest de satul Bosia, com. Bosia, jud. Iași (C. Chiriță, *Dicționar geografic al județului Iași*, București, 1888, p. 30), este o variantă a aceluiași entopic, prezent și în toponimele *Bloju Mare* și *Bloju Mic*, denumiri ale unor versanți de munți din Hațeg (Ion Conea, *Clopotiva, un sat din Hațeg*, I, București, 1940, p. 129, 130). Aceeași bază lexicală pare a se regăsi și în numele lui Mihalache Vleju, răzeș din satul Nicșeni, ținutul Orheiului, în anul 1762: I. T. Boga, *Documente din Basarabia*, II, Chișinău, 1938, p. 56.

[5] SCO, 5, 2000, p. 97–98.

ALIL, t. XLII – XLIII, 2002 – 2003, București, p. 119–138

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Hlabnic, vlabnic, vladnic, vlainic, vlamnic, vlanic

1. Atestări. Cea mai veche formă atestată documentar a entopicului este *hlabnic*. În hotarul satului Ceretiani (mai târziu, Hertioana, com. Traian, jud. Bacău), la Cobâle, era menționat, la 12 noiembrie 1440[6], „vârvul hlabnicului". Uricul este cunoscut printr-o traducere din 1810, dar nu este nici o îndoială că s-a păstrat forma (din originalul slavon) a cuvântului *hlabnic*, fiindcă un alt uric, din 17 ianuarie 1491[7], reproducea întocmai reperele din documentul anterior: obârșia Hlabnicului [на вєрхъ Хлабникомъ)]. La 17 octombrie 1451[8], Bogdan-Voievod întărea un hlabnic (хлабникъ) de fânaț pe Șacovăț, la confluența cu pârâul Gruețul, undeva la sud-est de satul Țibănești (jud. Iași). Acesta este, desigur, Vladnicul menționat într-un ispisoc din 1584–1585[9] pentru satul Ivănești (de pe moșia actuală a Țibăneștilor). Cu un uric din 14 octombrie 1490[10], Ștefan cel Mare întărea satul Laslăoani, la gura Hlabnicului (на оустїи Хлабници), azi pârâul Vladnic, un afluent pe stânga Prutului (la nord de satul Zagarancea de lângă orașul Ungheni). Un hlăbnicel [хлъбничєл(ъ)] era un reper în hotarul satului Cârnești (înglobat în Roșiori, com. Roșiori, jud. Bacău), pe Cobâle, la 11 martie 1494[11]. Hotarul fostului iezer Cerienul [= Roșul], de la nord de Cahul, trecea de două ori peste câte un hlabnic, la 2 iulie 1502[12]. O jumătate de hlabnic (хлабникъ) de pe pârâul Cuțitna, la Dumești (azi, Dumasca, jud. Vaslui), era întărită cu un uric din 26 noiembrie 1499[13]. La Pungești (jud. Vaslui), la 6 aprilie 1558[14], era confirmată stăpânirea peste o jumătate de hlabnic [половина wт хлабник(ъ)]. Un îndelungat proces au avut locuitorii din satul Vulturești (jud. Vaslui) cu vornicul Băseanul pentru un hlabnic [хла(б)ник(ъ) și кла(б)ник(ъ)] de pe șesul Bârladului[15], pricină rezumată într-un ispisoc din 17 septembrie 1616[16]. La 6 august 1610[17], satul Verdeșeni era localizat pe pârâul Hlabnic (afluent al Prutului), ca și în iunie 1627[18] (на Хлабник),

[6] DRH, A, I, nr. 211, p. 297.
[7] *Ibidem*, III, nr. 90, p. 180.
[8] *Ibidem*, II, nr. 15, p. 16.
[9] Arhivele Naționale Iași, *Litere, K*, 390, f. 6^{v} (rezumat în anafora din 20 decembrie 1825).
[10] DRH, A, III, nr. 80, p. 156.
[11] *Ibidem*, nr. 145, p. 274.
[12] *Ibidem*, nr. 282, p. 502–503 (traducere din anul 1807).
[13] *Ibidem*, nr. 247, p. 444.
[14] Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, XIX, Iași, 1927, p. 29, 30. Într-o traducere a ispisocului, din 1765, apare varianta *Vlanic*, iar în alta, din 1812, *Vlamnic* (interpretate ca toponime): *ibidem*, p. 34 și 27.
[15] Mircea Ciubotaru, *Comuna Vulturești*, I. *Studiu de istorie socială. Onomastică*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2003, p. 14, 15, 19.
[16] Arhivele Naționale Neamț, *Documente și scrisori. Mănăstirea Văratic*, nr. 410. Într-o traducere din anul 1818, cuvântul este echivalat cu *baltă*: Toma G. Bulat, *Documentele Mănăstirii Văratec*, Chișinău, 1939, p. 10–13.
[17] DIR, A, XVII/2, nr. 417, p. 313 (original slavon; traducere).
[18] DRH, A, XIX, nr. 222, p. 310.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

când satul era numit Varticeni. La 14 mai 1636[19], la Codăești (jud. Iași) erau întărite locuri de fânețe la câmp și un hlabnic (Хлабник [sic!] – tipărit cu inițială majusculă) pentru fân. În două zapise românești[20], care au premers ispisocului domnesc, termenul este *hlabnic*. Ultima atestare a acestei forme, desigur o preluare a numelui din documente anterioare, datează din anul 1727[21], când era revendicată o bucată de loc la „o coadă de hăleșteu, ce se chiamă Hlabnicul, la care Hlabnic este iazul făcut de Balica hatmanul" la Vlădenii de pe Jijia.

Entopicul (și toponimul) din vechile urice slavone apare în traduceri ulterioare în variantele *hlavnic* (traducere din anul 1804 a unui ispisoc din 1602 pentru satul Vlădeni, de pe Jijia)[22] și *hladnic* (într-un document din anul 1668, care reproduce informații dintr-un uric, necunoscut, de la un Pătru-Vodă, probabil, Șchiopul)[23]. Nu cunoaștem o atestare mai nouă a termenului, eventual din anchete toponimice.

Ocurențe frecvente, în documentele istorice, cunoaște, ca entopic și toponim, apelativul *vladnic*, cu mai multe variante, unele doar grafice. Răspândirea numelui în spațiu, ca toponim, este, de asemenea, remarcabilă, fapt ce dovedește că termenul, de mult desemantizat și ieșit din uz, a fost, până în secolul al XVIII-lea, un cuvânt popular curent.

Cea mai veche atestare se află într-un ispisoc datat 1582 nov. – 1591 aug.: un loc de prisacă „în coasta Vlabnicului" [на влъ(х) вла(в)ника][24] (din Basarabia). În DERS, cuvântul este considerat o variantă a apelativului *hlabnic*, fiind consemnat sub acest cuvânt-titlu.

O formă veche și autentic populară este *vlamnic* (*Vlamnic*), în unele cazuri referentul toponimului fiind desemnat de numele Хлабник, din documentele anterioare. Varianta a apărut (din *vlabnic*) prin substituirea oclusivei bilabiale *b* (din grupul consonantic *-bn-*) cu nazala bilabială *m*. Entopicul *vlamnic* este adesea menționat în legătură cu locuri (de regulă cu fânețe) vândute de pe moșiile unor sate: la Pungești (jud. Vaslui), într-o traducere din 1812 a ispisocului sârbesc din 1558[25], unde apelativul era хлабник(ъ), și în 1638[26]; pe valea Bârladului, în hotarul fostului sat Tătărași de la nord-vest de Muntenii de Jos (jud. Vaslui), în documente din anii 1663[27] și 1691[28]; pe șesul Bârladului, între râu și gârla Șarja, la sud de satul

[19] *Ibidem*, XXIII, nr. 417, p. 479.

[20] *Ibidem*, nr. 416 A, p. 477, și 416 B, p. 478 (copii din 1835).

[21] Biblioteca Academiei Române, „Creșterea colecțiunilor în anul 1909", București, 1909, p. 192.

[22] Gh. Ghibănescu, *Uricarul*, XXV, Iași, 1895, p. 290.

[23] *Ibidem*, p. 275, 276.

[24] *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române. 1373–1600* (DERS), București, 1981, p. 104. Cf. și DIR, A, XVI/3, nr. 248, p. 194 (traducere).

[25] Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, XIX, p. 27.

[26] DRH, A, XXIV, nr. 401, p. 387.

[27] Ioan Antonovici, *Documente bârlădene*, III, Bârlad, 1915, p. 206.

[28] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XV, Iași, 1926, p. 100. Într-o reluare a textului hotarnicei, în anul 1725, apar variantele *vladnic* și *vlabnic*: *ibidem*, p. 132.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Vultureşti (jud. Vaslui), în 1665[29] şi 1709[30]; la Secăreni (raionul Hânceşti, în Republica Moldova), în 1666[31].

Un mare număr de toponime (nume de pâraie, poieni, păduri, moşii şi sate) sunt rezultatul unor polarizări de la locurile numite *Vlamnic*. Astfel, în 1643[32], satul Verdeşeni, din ţinutul Iaşilor, este menţionat pe Vlamnic, afluentul de pe stânga râului Prut. Vlamnicul Petreştilor (azi la Poienile Oancei, com. Stăniţa, jud. Neamţ) era amintit într-o hotarnică din anul 1784[33]. Un pârâu şi un deal Vlamnic sunt astăzi pe teritoriul satului Todireşti, com. Todireşti, jud. Iaşi[34].

La 27 iulie 1609[35], se confirma cu un ispisoc stăpânirea pe o poiană de pe malul pârâului Stavnic, poiană numită ВЛА(М)НИКЪА (*Vlamnicul*) şi aparţinând seliştilor Mânjeşti şi Petreşti. Aceeaşi poiană este menţionată cu acelaşi nume şi în 1669[36].

Începând din secolul al XVII-lea apar în Moldova câteva sate cu numele *Vlamnicul*. Cel mai vechi este satul de pe Berheci, din ţinutul Tecuciului, atestat într-un ispisoc de la Radu-Voievod (1617–1618; 1624–1625)[37] şi împărţit astăzi în Vladnicul de Sus şi Vladnicul de Jos, din com. Tănăsoaia, jud. Vrancea. În anii 1642[38] şi 1657 exista satul sau silişteа Vlamnicului din ţinutul Adjudului[39]. Majoritatea atestărilor acestui sat dintre anii 1772 şi 1876[40] au forma *Vlamnicul*. Tot *Vlamnicul*, pronunţie confirmată şi de mărturia lui Iorgu Iordan, de obârşie tecucean[41], este şi numele unei moşii de lângă satul Buciumeni, jud. Galaţi. Un sat Vlamnicul exista în ţinutul Covurluiului, după anul 1629[42]. În secolul al XIX-lea, moşia acestui sat, parte a moşiei Cuca (jud. Galaţi), este numită, de regulă, *Vladnicul*[43]. Un sat Vladnicul, din com. Părincea, jud. Bacău, este înregistrat în catagrafia din 1838 cu numele *Vlamnicul*[44]. Vlamnicul Ciucevenilor (= Sucevenilor),

---

[29] Toma G. Bulat, *op. cit.*, p. 21; Arhivele Naţionale Neamţ, fondul citat, nr. 424 (f. a., dar databil în 1665).

[30] Arhivele Naţionale Bucureşti, *Mănăstirea Văratec*, XI/3, 4. Cf. şi CDM, V, nr. 875, 882, unde entopicul este interpretat ca toponim (scris cu iniţială majusculă).

[31] L. T. Boga, *Documente basarabene*, X, Chişinău, 1930, p. 14.

[32] CDM, supl. I, nr. 629.

[33] Arhivele Naţionale Bucureşti, *Documente istorice*, CXLIII/113.

[34] Al. Obreja, *Dicţionar geografic al judeţului Iaşi*, Iaşi, Editura Junimea, 1979, p. 250.

[35] Arhivele Naţionale Bucureşti, *Fotografii*, XXXII/7 (după original slavon). Cf. şi DIR, A, XVII/2, nr. 307, p. 232.

[36] CDM, III, nr. 1845.

[37] DIR, A, XVII/4, nr. 187, p. 152 (suret din 1817). O hotarnică a satului Vlamnicul s-a făcut în anul 1782: Biblioteca Academiei Române, „Creşterea colecţiunilor în anul 1912", Bucureşti, 1912, p. 125.

[38] „Revista istorică", XII, 1926, p. 230. Varianta grafică *Vlamniţ* apare în anul 1641: *ibidem*, p. 229.

[39] CDM, III, nr. 272.

[40] *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I_2 (s. v. *Vladnicul de Sus*).

[41] Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, 1963, p. 355. Forma *Vlamnicul* apare şi în „Buletin. Foae oficială", 1853, p. 248.

[42] CDM, II, nr. 539. Într-un document grecesc de după 25 februarie 1635, satul este *Βλαμνικουλ*: *Documente privitoare la istoria oraşului Iaşi*, I, Iaşi, Editura Dosoftei, 1999, nr. 250, p. 330.

[43] *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I_2, s. v. *Vladnicul*[5]. Cu forma *Vladnicu* este atestat încă din anul 1699; cf. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, VIII, p. 54.

[44] *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I_2, s. v. *Vladnicul*[1].

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

moşie şi sat din ţinutul Tutovei, lângă Sucevenii din com. Bogdana, jud. Vaslui, era consemnat în anii 1800, 1810 şi 1818[45], iar un schit Vlamnicul (cu un sat omonim în apropiere[46]) fusese făcut de Mihalcea Hâncul pe moşia Vlamnicul din fundul Cogâlnicului, în anul 1677[47]. Fundul Vlamnicului (afluentul de pe stânga Prutului) era amintit în 1780[48], iar o gârlă de pe şesul Siretului, la Umbrăreşti (jud. Galaţi), se numeşte astăzi Vlamnicul[49].

O variantă fonetică populară a cuvântului este *vlanic* (*Vlanic*). Într-o traducere din 1765[50] a ispisocului din anul 1558, pentru Pungeşti, termenul *hlabnic* este redat prin *Vlanic*, toponim găsit de noi şi ca nume al unui pârâu[51], un mic afluent pe dreapta Şacovăţului, la nord-est de satul Războieni, com. Ţibăneşti, jud. Iaşi; pârâiaşul străbătea un teren băhnos, inundat astăzi de apele acumulării de la Moara Ciornei. *Vlanicul* este, de asemenea, numele unui loc de pe malul Gârbovăţului, la sud de satul Boatca[52], com. Dagâţa, jud. Iaşi, şi al unui teren de pe malul stâng al Bârladului, la Vultureşti[53] (hlabnicul din anul 1616). Un vlanic de pe pârâul Crăiasca, atestat în 1756[54], este regăsit apoi în sintagma *Pădurea Vlanic*, desemnând un trup de pădure de la nord de satul Băceşti (jud. Vaslui), într-un plan de moşie din anul 1929[55] şi în ancheta toponimică efectuată în localitate. Toate locurile astfel denumite sunt (sau au fost, până la desecări) umede, cu izvoare şi gârliţe. Un alt vlanic era în 1795[56] pe Bârlăzel, la Poienari, în judeţul Neamţ. Această formă se întâlneşte şi în diminutivele (pârâul şi pădurea) *Vlănicelu*[57], la Buda, com. Oşeşti, jud. Vaslui, (pârâul, valea, dealul şi satul) *Vlănicele(le)*[58] din com. Stăniţa, jud. Neamţ.

Vláinic este o pronunţie a aceluiaşi toponim, cu un iot epentetic[59] apărut prin anticiparea lui *i* (cf. şi *genuichi*, *grăinicer*, *oichi*, *pereiche*, *ureiche*), formă înregistrată de noi în ancheta de la Războieni (com. Ţibăneşti) şi găsită în

[45] Ioan Antonovici, *Istoria comunei Bogdana*, Bârlad, 1906, p. 170, 187. Cf. şi *Tezaurul toponimic al României*, I_2, s. v. *Vladnicul*[3].

[46] L. T. Boga, *Documente basarabene*, IX, Chişinău, 1930, p. 11 (anul 1811).

[47] *Ibidem*, p. 1. Menţiuni ulterioare la p. 8, 9, 13, 14. Poiana Vlamnicul, de aici, apare în 1811 (p. 15).

[48] Idem, *Documente din Basarabia*, II, Chişinău, 1938, p. 99.

[49] Ion T. Sion, *Umbrăreşti, vatră milenară de istorie*, Focşani, 1999 (Planul satului răzăşesc Umbrăreşti).

[50] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XIX, p. 34.

[51] Arhiva Primăriei comunei Ţibăneşti, *Registrele agricole nr. 4* (1956), *8* (1959), *10* (1959), *11* (1959); anchetă la Glodenii Gândului şi Gârbeşti.

[52] Anchetă în satul Mănăstirca, com. Dagâţa.

[53] Nicolae Gr. Ciubotaru, *Vultureştii. Însemnări monografice* (ms. *1975*).

[54] Arhivele Naţionale Iaşi, *Documente*, 305/19.

[55] Consultat într-o colecţie particulară. Cf. şi *Vlanic*, în Arhiva Primăriei comunei Băceşti, jud. Vaslui, *Registrul agricol nr. 6* (anul 1956).

[56] Arhivele Naţionale Iaşi, *Documente*, 305/15.

[57] Hartă militară, scara 1: 25 000 (anul 1962).

[58] *Atlasul Moldovei*, 1892–1898; Natalia Şenchea, *Cercetări geografice în bazinul superior al Bârladului*, în „Lucrările geografice «Dimitrie Cantemir»", IV, 1943, p. 177; Arhiva Primăriei comunei Dagâţa, jud. Iaşi, *Registrul agricol nr. 2* (anul 1956); anchetă.

[59] Vezi Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. II. *Rostirea*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1994, p. 148, unde fenomenul este explicat prin propagare regresivă (sinonimă cu anticiparea).

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

documente referitoare la Pădurea Vlainicu[60] de la Băceşti şi la un Vlainic de pe Bârlad[61], la Parpanița (sat component al oraşului Negreşti).

Inventarul atestărilor acestui entopic (şi toponim) sporeşte în mod considerabil cu alte forme, între care *vladnic* (*Vladnic*) are numeroase ocurenţe începând din secolul al XVII-lea. În multe cazuri, cuvântul apare, în documente originale, dar mai ales în traduceri târzii de ispisoace slavone, ca variantă mai nouă a termenilor *hlabnic* şi *vlamnic*. Astfel, în 1642[62] se arăta matca Vladnicului (pârâul din Basarabia), iar în 1669[63] se menţiona satul Verdăşănii de pe acelaşi pârâu. În ţinutul Lăpuşnei, când se făcea hotarnica din anul 1669[64] a satului Iurceni, se alegea un loc „piste Vladnic [= vladnic] pără în muchi numai giumătate de şesu în coada heleşteului" din Vladnic [= vladnic]. În acelaşi ţinut, la Perieni, în 1722[65], hotarul ajungea „până în capul Vladnicului [= vladnicului]. În 1659[66] exista un iaz în Poiana Vladnicului de la Bogdana (Tutova), poiană menţionată şi în 1799, 1800, 1816, 1817[67]. În anul 1692[68], satul Băloşeştii de pe Stavnic era hotărât „cu cămpu, cu vladnic, cu vad de moară". În patru documente originale din anul 1669[69], cu care erau vândute mai multe delniţe şi prăjini de fânaţ la Vultureşti, pe Bârlad, apar formele de plural ale entopicului: *vladnice* şi *vladnici*. În unele formulări, cuvântul poate fi interpretat şi ca toponim („loc de fânaţ în Vladnic", la Băloşeşti, în 1660[70]), alteori este cu certitudine un entopic: în 1586[71] şi 1728[72] se disputa „un vladnic" (*hlavnic* şi *hladnic* în alte acte) de pe Jijia cea veche de la Vlădenii din ţinutul Dorohoiului[73]. Un vladnic înecat de apa unui iaz de pe Bârlad, la Negreşti, era cauza unei pricini în anul 1781[74]. Poiana de fânaţ Vladnicul (vezi *supra* Vlamnicul, din 1609 şi 1669) de pe Stavnic, pe moşia Văcoteşti, era întărită în anul 1660[75] şi reprezentată într-un plan din 1912[76]. O altă poiană Vladnic şi una Vlădnicuţ[77] se

[60] Arhivele Naţionale Neamţ, *Ocolul Silvic Roman*, dos. 3/1935, f. 72r, 132r.
[61] Arhiva Primăriei oraşului Negreşti, jud. Vaslui, *Registrul agricol nr. 12* (1956).
[62] DRH, A, XXVI, p. 413.
[63] Aurel V. Sava, *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti, 1937, p. 119.
[64] *Ibidem*, p. 108–109.
[65] *Ibidem*, p. 157.
[66] Ioan Antonovici, *op. cit.*, p. 277.
[67] *Ibidem*, p. 171, 172, 207, 219, 221, 222, 224.
[68] N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, VI, Bucureşti, 1904, nr. 20, 21, p. 145–146.
[69] Toma G. Bulat, *op. cit.*, p. 28, 98, 100, 102.
[70] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, VII, Iaşi, 1912, p. 243.
[71] Idem, *Uricarul*, XXV, p. 289 (traducere din 1812).
[72] *Ibidem*, p. 284.
[73] Vladnicul, înregistrat ca moşie, cu atestări între 1803 şi 1858, în *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I2, s. v. *Vladnicul*.
[74] Arhivele Naţionale Iaşi, *Documente*, 1045/2.
[75] Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, IV, Iaşi, 1908, p. 219 (traducere din 1727).
[76] Arhivele Naţionale Iaşi, *Planuri şi hărţi*, nr. 1431.
[77] *Ibidem*, *Documente. Spiridonie*, dos. 1093/1921–1924.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

află pe pârâul Vladnicul[78] din pădurea Vulpăşeşti, din apropierea Romanului. Tot aici, sunt adesea menţionate, în 1893[79], 1913–1931[80], fânaţul numit *Vladnic* şi *Pădurea Vladnic*[81]. Un teren de la confluenţa Şacovăţului cu pârâul Plopoasa (Plopului), pe moşia Ţibana, se numea *Vladnicul* în anul 1905[82]. Cel mai cunoscut Vladnic din Moldova a fost marea baltă din şesul Prutului, de la Cristeşti, la confluenţa Jijiei cu Bahluiul[83], evocată de Mihail Sadoveanu în *Ţara de dincolo de negură*[84]. Adesea menţionat în documentele istorice este Schitul Vladnicul de pe Cogâlnic, în 1781[85] (numit *Vlamnicul* în 1677), cu moşii pe acest pârâu în 1768[86] şi 1786[87] (Valea Vladnicului şi Dealul Vladnicului). *Vladnic* este numit un loc mlăştinos de pe şesul Prutului, la est de satul Gorban[88] (jud. Iaşi), un altul de pe şesul Bârladului, pe moşia Bălteni, jud. Vaslui[89], altul „unde este iazul lui Agriş", pe moşia Cotnari, în anul 1802[90]. În 1818[91], când s-a făcut hotarnica unei părţi din moşia Deleni (com. Deleni, jud. Vaslui), boierii hotarnici au mers pe valea Bilahoiului, prin mijlocul Vladnicului, prin Vladnicul Mic şi pe din sus de Vlădicel (sic!). Nu mai puţin de zece sate şi moşii cu numele *Vladnicul*, unele deja amintite sub alte variante, sunt consemnate în *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I_2. Selectăm aici doar pe acelea care nu au fost încă menţionate: Vladnicul de pe Trotuş, moşie la est de satul Ştefan cel Mare (jud. Bacău), atestată din anul 1802 cu acest nume; fostul schit şi sat Vladnicul de la nord-est de satul Albeşti, com. Albeşti, jud. Vaslui, cu atestări dintre 1774 şi 1925[92]; cătunul Vladnicul (1835) şi trupul de moşie Vladnicul Mare (1852) de pe teritoriul satului Băluşeşti, com. Icuşeşti, jud. Neamţ.

[78] *Ibidem*, *Planuri şi hărţi*, nr. 53 (anul 1838), 3351 (anul 1838), nr. 3349 (anul 1844); Biblioteca Academiei Române, *Hărţi. Creditul funciar rural*, nr. 2236 (plan, cca 1900; p[ârâul] *Vlamnicu*, adăugat, în creion), 2237 (plan, cca 1900; *Poiana Vladna* [sic!]).

[79] Biblioteca Academiei Române, ms. *4550*, f. 294[r].

[80] Arhivele Naţionale Iaşi, *Documente. Spiridonie*, dos. 914/1914, f. 28[r], 46[r], 50[r], 59[v], dos. 1023/1919, f. 56[v], 59[r–v], dos. 1225/1830, f. 155[r], dos. 1253/1931, f. 53[r].

[81] Pădurea Vladnici: *ibidem*, *Planuri şi hărţi*, nr. 1150 (anul 1937).

[82] Biblioteca Academiei Române, *Hărţi. Creditul funciar rural*, nr. 3197 (anul 1905).

[83] *Marele dicţionar geografic al României*, V, Bucureşti, 1902, p. 765.

[84] Mihail Sadoveanu, *Opere*, VIII, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1957, p. 398, 400.

[85] L. T. Boga, *op. cit.*, IX, p. 3.

[86] Idem, *Documente din Basarabia*, II, p. 76.

[87] *Ibidem*, p. 119.

[88] Al. Obreja, *op. cit.*, p. 249; Vasile Chirica şi Marcel Tanasachi, *Repertoriul arheologic al judeţului Iaşi*, I, Iaşi, 1984, p. 155 (harta comunei Gorban: *Balta Vladnic*).

[89] Arhivele Naţionale Iaşi, *Prefectura judeţului Iaşi*, dos. 48/1885, f. 48.

[90] Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, Gh. Botez, *Cronica Cotnarilor*, Bucureşti, 1971, p. 248.

[91] „Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol»", Iaşi, XV, 1978, p. 484.

[92] Înregistrat în *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I_2, s. v. *Vladnicul*[4]. Schitul Vladnicul a fost înfiinţat în prima jumătate a secolului al XVIII-lea într-un loc numit *Vladnicul*, de pe moşia Vâtcani (azi, Vutcani); cf. „T. Codrescu", II, 1933, nr. 3, p. 39.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Entopicul *vladnic* şi toponimul *Vladnic* apar în documente şi în varianta grafică şi, poate, fonetică *vlatnic* (*Vlatnic*). În 1724[93], se menţionau vlatnicii de la Negreşti, iar în hotarnica din anul 1814[94], la Vultureşti, apare de mai multe ori şesul Vlatnicului (cu iarbă mare şi stuf), dar şi pluralul „(în) vladnici". În 1669[95], poiana Vlamnicul (Vladnicul) de pe Stavnic este numită *Vlatnicul*, afluentul stâng al Prutului este Vlatnic, într-un suret al unui ispisoc din 1617[96], satul din ţinutul Covurluiului are acelaşi nume într-o copie din 1812 a unui document din 1698[97].

Varianta *vlabnici* (fânaţe în vlabnici la Băloşeşti, pe Stavnic, în 1691[98]) şi *Fântâna Vlabnice* (la Cahul, în 1752[99]), satul şi schitul *Vlabnicul*, în 1763 şi 1809[100], *Poiana Vlabnicului*, *Vlabnicul* şi *Vlabnecul* de la Suceveni (Tutova), în 1817[101], *Vlabnicul* din 1839[102] (azi, Vladnicul de Sus din jud. Vrancea) sunt forme rezultate din vechiul *hlabnic* (şi nu eventuale erori de scriere).

Printr-o asimilare progresivă s-a ajuns şi la varianta fonetică *vlavnic*, destul de bine atestată: vlavnici cu locuri de fâneaţă în 1665[103] şi 1697[104], la Vultureşti, *Vlavnicul*, nume pentru satele Vladnicul de la Suceveni[105], Vladnicul de Sus[106], Vladnicul de la Schitul Hâncului[107], satul din ţinutul Covurluiului[108] şi moşia de la Vlădeni (Botoşani)[109], Vlavnic[110], şesul de lângă satul Boatca (com. Tansa, jud. Iaşi), unde am înregistrat în ancheta toponimică, alături de *Vládnic*, şi pronunţia *Vlávnic*.

O variantă cu o singură atestare, din 1781[111], este *Vlaşnic*, numele unui loc din jos de gura Cacovii, în ţinutul Lăpuşnei, rezultat dintr-o eroare de scriere.

Tot o singură atestare cunoaştem pentru *blănişte*, într-un document românesc original din 13 august 1668[112], în legătură cu hlabnicul (vlanicul, vlatnicul) de la Vultureşti. Cuvântul se repetă de patru ori în text (unde apare şi varianta *blanicul*), încât nu pare a fi o lecţiune eronată a editorului, ci o formă reală, probabil rezultată prin derivare cu sufixul *-işte*, prin analogie cu *cânepişte*, *mălăişte* etc.

[93] N. Iorga, *op. cit.*, VI, p. 154.
[94] Toma G. Bulat, *op. cit.*, p. 178, 179, 181.
[95] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, IV, p. 231.
[96] *Ibidem*, II, Iaşi, 1907, p. 170.
[97] „Ioan Neculce", fasc. 3, 1923, p. 49.
[98] Toma G. Bulat, *op. cit.*, p. 117 (original).
[99] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, IX, p. 237.
[100] L. T. Boga, *Documente basarabene*, IX, p. 2, 8.
[101] Ioan Antonovici, *op. cit.*, p. 216, 217.
[102] „Buletin. Foae oficială", Iaşi, 1839, p. 351.
[103] Toma G. Bulat, *op. cit.*, p. 94 (original).
[104] *Ibidem*, p. 120 (original).
[105] *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I_2, s. v. *Vladnicul*[3].
[106] *Ibidem*, s. v. *Vladnicul de Sus*.
[107] L. T. Boga, *op. cit.*, IX, p. 11 (anul 1811).
[108] *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I_2, s. v. *Vladnicul*[5].
[109] *Ibidem*, s. v. *Vladnicul*[7].
[110] Arhiva Primăriei comunei Tansa, *Registrul agricol nr. 13* (1959).
[111] Ştefan Gr. Berechet, *Documente vechi. 1490–1827*, Chişinău, 1928, p. 38 (original).
[112] Toma G. Bulat, *op. cit.*, p. 25.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Vlamnicul fusese desecat de uricarul Eremia Băseanul, încât sufixul ar avea funcția de a indica locul „unde a fost" bahna.

Este, în schimb, suspectă de neautenticitate, ca multe dintre formele și sensurile înregistrate de T. Porucic[113], distincția dintre entopicele *bladnic* („mare apărie stătătoare") și *vladnic* („brazdă foarte mare").

2. Repartiție și cronologie. Entopicul *vladnic* (cu variante) și toponimele corespunzătoare sunt cunoscute exclusiv în Moldova istorică, între Siret și Prut și peste Prut, într-o fâșie de-a lungul râului, în fostele ținuturi Iași, Lăpușna și în zona bălților de la Cahul. La sud, numele apar în zona Tecuci – Covurlui, iar în nord până aproape de Dorohoi, la satul Vlădeni din com. Corlățeni, jud. Botoșani. Cele mai multe atestări apar în ținuturile centrale ale Moldovei.

Toponimele desemnează locuri din zona deluroasă și de șes, numai pe malul unor (foste) iazuri, pâraie și râuri, constatare decisivă pentru identificarea sensului corect al entopicului. Prin extensie și polarizare toponimică, *Vladnicul* și variantele sale au devenit și nume de pâraie, iazuri, poieni, păduri, dealuri și sate (cu moșii).

Forma *hlabnic* (*Hlabnic*), cea mai veche (secolele al XV-lea – al XVII-lea), se află aproape exclusiv în documente de redacție slavonă, fapt care trebuie explicat prin utilizarea variantei slave a apelativului (și toponimelor). Toponimul și apelativul apar și în documente românești, de regulă surete care traduc vechi urice și ispisoace sau hotarnice care reproduc numele din acte anterioare. Nu există nici un nume de sat care să fi conservat forma *Hlabnic*.

Varianta *Vlamnic*, autentic populară, apare din secolul al XVII-lea și este regăsită în anchete, ca și *Vlanic* și *Vlainic*. Forma *Vladnic*, aceasta aproape generalizată în secolele al XIX-lea – al XX-lea prin dicționare geografice și indicatoare de localități, este rezultatul unei atracții paronimice cu numele *Vlad*, *Vlădeni* și cu apelativul *vlădică*, iar nu al unor evoluții sau fenomene fonetice regulate.

3. Semantisme și etimologii. Desemantizarea timpurie a entopicului explică și numărul mare de variante ale apelativului și toponimelor[114], iar atestările puține și fără contexte semnificative au condus spre explicații și etimologii eronate în diverse dicționare. Înțelesul cuvântului era obscur încă din veacul al XVIII-lea. În anul 1759, când se încerca identificarea unei fântâni de pe un hlabnic, de la Cahul, termenul era interpretat ca un adjectiv în sintagma „fântâna vlabnică" (vezi *supra* și Fântâna Vlabnice, în anul 1752) și se dădea și motivarea calificativului: din acel găvan cu izvoare pornea o vâlcea cu „stuh și cu mlaștină, semne adevărate de

[113] *Lexiconul termenilor entopici din limba română în Basarabia*, Chișinău, 1931, p. 37, 48, 59. Forma *Bladnic*, pentru numele pârâului Vladnic din Basarabia, este preluată, probabil, de la Zamfir Arbore, *Dicționarul geografic al Basarabiei*, București, 1904, p. 31.

[114] În același document, din 14 decembrie 1814, apar de mai multe ori variantele *Vlamnicul* și *Vlabnicul*; cf. L. T. Boga, *op. cit.*, IX, p. 8–10.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

vlabnică"[115]. Din această explicație deducea Damian P. Bogdan o definiție, excesivă prin presupunerea unor detalii din sfera semantică a entopicului *vlabnic*, *vladnic*, *hlabnic* și altele: „vale de forma unei pâlnii lipsită de partea de jos și defalcată într-o parte, la baza văei aflându-se izvoare care nu seacă și dau naștere, pe fundul ei, la mlaștini cu stuf, iar pe locurile mai ridicate și mai ales pe coastele văei crește iarbă bună pentru fânaț". Ca etimon al apelativului erau presupuse rus. *хлабник* 'iarbă de șoaldină' sau *хламник* 'aluviune de râu'[116]. În 1818, termenul *hlabnic* din ispisocul slavon redactat în anul 1616, pentru un litigiu de la Vultureşti, era considerat un cuvânt slav și tradus prin *baltă*[117], fiindcă în document se menționa secarea hlabnicului de pe șesul râului Bârlad. Aşadar, traducătorul, comisul Ion Stamate, nu a putut face legătura între *hlabnic* și *vladnic*, ultimul fiind totuși un entopic încă viu în vorbirea populară și în secolul al XIX-lea. De pildă, într-o poveste populară culeasă de Miron Pompiliu, cuvântul este folosit în mod adecvat: „Se făcu codrul și valea numai vladnic de sânge închegat și de otravă"[118]. În glosarele din secolul trecut numai rareori sensul real al termenului este înregistrat cu exactitate, ca, de exemplu, la Baia (de lângă Fălticeni), unde Ion Firisăuariu nota cuvântul *hlamnic*, aproape o relicvă a vechiului *hlabnic*, cu înțelesul 'mocirlă, loc glodos'[119]. Și T. Porucic găsea în Basarabia un sens autentic al termenilor *vladnic* și *vlamnic*: 'luncă foarte umedă'[120]. Deși toponimele *Vlanic*, *Vlainic*, *Vlădnicele* au fost și sunt încă frecvente în bazinul superior al Bârladului, în anchetele noastre nu am obținut răspunsuri sigure pentru sensul entopicului, necunoscut astăzi. Mai mult, în satul Chicerea din comuna Stănița s-a improvizat o etimologie populară[121]: oamenii din satul vecin Vlădnicele ar fi veniți dintr-un sat Vlădeni.

O denaturare a înțelesului cuvântului *vladnic*, cu consecințe lexicografice importante, s-a produs în *Pseudo-kynegetikos* (1874) de Al. Odobescu. În cunoscutul episod al poveștii relatate de un bisocean, eruditul autor evocă „urmele unei cetăți de Uriași și brazda vladnică a Troianului"[122], care s-ar fi văzut de pe un pripor. Adjectivul *vladnic*, *-ă* a fost fișat pentru dicționarele limbii române cu sensul 'puternic, impunător' și a influențat definițiile și etimologiile entopicului *vladnic*. Lexicografii nu au observat că se aflau, de fapt, în fața unui semantism greșit, care

[115] Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor românești din documentele slavone*, București, 1946, p. 64.

[116] *Ibidem*, p. 65. Este de observat faptul că G. Mihăilă, în *Dicționar al limbii române vechi (sfârșitul sec. X – începutul sec. XVII)*, București, 1974, nu înregistrează nici una dintre variantele acestui entopic.

[117] Toma G. Bulat, *op. cit.*, p. 10, 11, 12.

[118] „Convorbiri literare", IX, 1875–1876, p. 188.

[119] „Șezătoarea", XXXII, 1924, p. 108.

[120] *Op. cit.*, p. 82.

[121] Tot prin atracție paronimică a rezultat numele *Schitul Evlavnicul* pentru Schitul Vladnicul; cf. „Buletin. Foae oficială", Iași,1846, 43 adaos, p. 229.

[122] *Scrieri literare și istorice*, III, București, 1887, p. 183.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

nu ar fi trebuit consemnat în dicționare, ci doar glosat în edițiile operei lui Al. Odobescu. Aparentul adjectiv, de altfel cu această unică atestare, a rezultat din interpretarea de către Al. Odobescu a cuvântului obscur *vladnic* ca adjectiv derivat cu sufixul *-nik* din tema slavă *vladĭ* 'putere', care constituie etimonul și al numelui *Vlad*, și al substantivului *vlădică*.

Lazăr Șăineanu[123] este cel dintâi lexicograf care, înregistrând presupusul adjectiv *vladnic* 'puternic', l-a pus în relație cu ceh. *vládny* și sensul 'lac mare', înțeles ilustrat cu citatul din povestea culeasă de Miron Pompiliu. Alexandru Resmeriță[124] a preluat această structură a articolului **vladnic**, indicând însă baza slavă *vlasti* și substantivul *vladnic* 'lac mare'. Numele *Vladnic* al pârâului din Basarabia este explicat în maniera sa bine cunoscută: *„din vale > valatnic > vlatnic* (scurtat)"[125]. I.-A. Candrea[126] a înregistrat doar adjectivul *vladnic* cu etimonul sl. *vladĭnŭ* 'puternic'. În prima ediție a dicționarului lui H. Tiktin[127], apare, de asemenea, adj. *vladnic*, cu exemplul din Al. Odobescu, și toponimul *Vladnicul* (numele marii bălți de pe Jijia, de lângă Cristești), care ar putea explica un substantiv comun cu sensul 'lac mare' (germ. *mächtiger See*); etimonul este considerat a fi v. sl. *vladĭnŭ* 'puternic'. La rândul său, August Scriban cita „brazda vladnică" și deducea înțelesul 'lac mare' din numele aceleiași bălți. De asemenea, el consemna variantele *vlánic* cu sensul ciudat 'șes pe deal'[128], extras dintr-un citat fără sursă, probabil un context creat ad-hoc („Am semănat grâu pe vlanic"), și *hlabnic*[129].

Alexandru Ciorănescu[130] nu a redactat un articol *vladnic*, dar s. v. *Vlad*[131] trimite și la adj. *vladnic* cu sensul și etimologia propuse de H. Tiktin. DLRM (1958) a înregistrat același adjectiv, cu presupusele sensuri 'puternic, solid, rezistent'. Interesantă este o observație făcută pe marginea DLRM, care a înregistrat adjectivul *vladnic*, dar nu și un substantiv *vladnic*, de Ioana Diaconescu, care consideră că entopicul *vladnic* a rezultat din substantivarea adjectivului omonim[132]. DEX consemnează doar adjectivul *vladnic* 'puternic, rezistent', cu etimologie necunoscută. Gh. Bulgăr și Gh. Constantinescu-Dobridor[133] înregistrează

[123] *Dicționar universal al limbei române*, Craiova, [1896], p. 868.
[124] *Dicționarul etimologico-semantic al limbei române*, Craiova, 1924.
[125] *Ibidem*, p. 933.
[126] *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, București, [1924], p. 1440.
[127] *Dicționar român-german*, III, București, 1926, p. 1762.
[128] Această interpretare neverosimilă este preluată de Al. Obreja, *op. cit.*, p. 250.
[129] *Dicționaru limbei românești*, Iași, 1939, p. 1416.
[130] *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura Academiei Române, 2001, p. 841.
[131] N. A. Constantinescu, în *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei Române, 1963, p. 409 (s. v. *Vlad* IV 30), a constatat cu îndreptățire că toponimul *Vladnic* nu are vreo relație (etimologică sau semantică) cu *Vlad*.
[132] Ioana Diaconescu, *Substantivarea adjectivului în limba română*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, III, București, Editura Academiei Române, 1962, p. 260.
[133] *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, București, Editura Saeculum I. O., 2000, p. 520.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

adjectivul, cu presupusele sensuri de mai sus, şi substantivul cu înţelesul 'lac mare', dar nu fac nici o legătură cu *hladnic*, considerat alt cuvânt[134]. În ediţia a doua a dicţionarului lui H. Tiktin[135] se sintetizează rezultatele lexicografice: *vladnic* este adjectiv, cu sensul dat de Odobescu, şi substantiv (care nu mai este considerat ca provenind din hidronim) cu înţelesul 'lac mare', ilustrat de citatul „vladnic de sânge". Se înregistrează aici şi toponimul *Vladnic*, şi variantele *vlanic*, *hladnic* şi *hlabnic*, iar etimologia este aceeaşi.

Este de aşteptat ca autorii de glosare să ofere dicţionarelor cuvinte şi sensuri autentice, înregistrate prin anchete proprii în teren. Or, nu sunt puţine exemplele ce dovedesc comoditatea şi lipsa de profesionalism ale unora dintre aceştia, atunci când fişează din dicţionare material pentru glosare, consolidând astfel rezultate de multe ori eronate. În acest sens, basarabeanul T. Porucic trebuie consultat cu multă circumspecţie. De pildă, acesta parafrazează citatul din Al. Odobescu şi inventează pentru entopicul *vladnic* sensul 'brazdă foarte mare (cât un şanţ)', iar pentru *bladnic* (?) înţelesul 'mare apărie stătătoare, formată din mai multe unităţi (basine): bălţi, lacuri, mlaştini' etc.[136], acest ultim termen fiind preluat apoi de Petre V. Rotaru şi George A. Oprescu[137]. Şi Liliana Parfene a pretins că ar fi înregistrat în comunele Ciorăşti şi Gohor, din fostul raion Tecuci, cuvântul *vladnic* cu sensul 'lac mare'[138]. O curiozitate etimologică o întâlnim la Tache Papahagi, care credea că *vlamnic* ar putea fi explicat prin bg. *pleávnița* 'hangar, fenil à foin'[139].

Este explicabil faptul că lexicografii nu au văzut legătura etimologică între *hlabnic* şi *vlamnic* (cu variante): insuficientele atestări nu au evidenţiat identitatea de sens a celor doi termeni (observată doar de M. Costăchescu în cazul bălţii Vladnicul de la Ungheni). Cuvântul *hlabnic* a pus probleme de interpretare semantică lui Ioan Bogdan, primul editor al documentelor slavone în care apare apelativul. Mai întâi, хлѣбникъ este considerat un termen slav, în timp ce хлѣбничел(ъ) este inclus într-o listă de cuvinte româneşti[140]. Slavistul observă că *hlamnic* nu este un toponim, ci un apelativ care ar putea să însemne 'curătură', fiindcă în ruseşte cuvântul *хламникъ* are înţelesul 'resturi de lemne tăiate', în timp ce *хлабникъ* este o plantă[141]. Sensul probabil 'curătură' este acceptat şi în *Dicţionarul elementelor româneşti în documentele slavo-române. 1374–1600* (1981), care consideră ca apelative româneşti nu numai cuvântul *hlăbnicel*, dar şi *hlabnic*.

Dicţionarul limbii române (DA) pune, de asemenea, în evidenţă obscurităţile semantice şi etimologice ale cuvântului *hladnic*, cu o singură atestare (din anul 1668),

[134] *Ibidem*, p. 134.
[135] *Rumänisch-Deutsches Wörterbuch*, III, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1989, p. 874.
[136] T. Porucic, *op. cit.*, p. 37, 40, 48, 59.
[137] *Lexicon toponimic*, Bucureşti, 1943.
[138] *Lexic regional*, 2, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, p. 94.
[139] *Contribuţii lexicale*, în „Revista critică", 1939, p. 132.
[140] Ioan Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, II, Bucureşti, 1914, p. 34, 605.
[141] *Ibidem*, I, Bucureşti, 1913, p. 165 (*şoaldina*, la Damian P. Bogdan; cf. şi Al. Bogza, *Dicţionar etnobotanic*, Bucureşti, 1968, p. 292: *Sedum acre*, *Sedum hilebrandii*).

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

pe care îl consideră, în mod eronat, ca dificil de pus în legătură cu termenii topografici *hlabnic* şi *hlăbnicel* din documentele slavone, entopice cu înţeles neclar. Etimonul este presupus a fi v. sl. *chlad'* 'răcoare, umbră', de unde se deduce sensul 'loc umbros' şi, în consecinţă, 'răchitiş lângă un râu'. Gh. Bulgăr şi Gh. Constantinescu-Dobridor[142] urmează cu fidelitate rezultatele din DA.

G. Ivănescu[143] a observat relaţia dintre toponimul *Vladnic* şi apelativul *hladnic*, admiţând etimologia acestuia din DA şi considerând că schimbarea lui *h* în *v* este probabil o falsă regresiune, ca în *vorbă–horbă*, *vulpe–hulpe*, *bolovan–bolohan* etc. V. Simionese[144] include *Vladnicul*, numele bălţii de la Cristeşti (jud. Iaşi), între hidronimele româneşti cu baza în apelative de origine slavă, citând etimologia din DA, pe G. Ivănescu şi apelativul *vladnic*, cu atestarea din jud. Galaţi şi cu sensul (greşit) 'lac mare'.

Cu atestări atât de numeroase, în contexte generoase şi precise, apelativul *hlabnic* (*vlamnic*, *vladnic* şi alte variante) nu mai este acum obscur ca sens, chiar dacă termenul este desemantizat şi cunoscut astăzi doar ca toponim. Repartiţia teritorială a toponimelor, cronologia atestărilor şi înţelesul de 'loc pe un şes, lângă o apă curgătoare, de regulă bun pentru fânețe, uneori însă şi băhnos, cu stuf', conferă argumente pentru etimologia apelativului *hlabnic* (*vlamnic*, cu variante). Este cert faptul că entopicul, cu circulaţie exclusiv în Moldova istorică, este un împrumut est-slav, pe care, surprinzător, nu l-am găsit în dicţionarele limbii ucrainene accesibile nouă, ci doar în rusă. Faptul că *hlabnic* apare exclusiv în documente redactate de pisari de slavonă trebuie interpretat ca o întrebuinţare a termenului românesc în forma din limba de origine de către pisarii din secolele al XV-lea – al XVI-lea, majoritatea cunoscători ai limbilor rusă şi ucraineană. Existenţa diminutivului *hlăbnicel* (1494) ne obligă să acceptăm faptul că *hlabnic* era atunci un cuvânt românesc. Ocurenţele atât de frecvente şi răspândirea generală în Moldova, de la sfârşitul veacului al XVI-lea (după 1582), a variantelor cu *v-* ale entopicului indică faptul că acest cuvânt era atunci un termen popular, vechi. Ca urmare, considerăm că apelativul *vlabnic* (*vlanic* etc.) provine dintr-un slav estic *hlabnik*, dar nu printr-o falsă regresiune, cum considera G. Ivănescu, acest fenomen fiind, de regulă, accidental, ci prin tendinţa de înlocuire a spirantei velare *h* prin spiranta labiodentală *v*[145]. Sensul originar al entopicului străin este, foarte probabil, acela din limba rusă ('aluviune'). Termenul poate fi un derivat cu sufixul *-nik* (cf. *Stavnic*, *Stemnic*, *Trestenic* etc.) dintr-un cuvânt slav estic, poate pierdut (oricum, necunoscut nouă până acum) în ucraineană, dar continuat de apelativul din rusa veche *хлябa* 'Schlack-Regenwetter'[146], sinonim cu rom. *vlog* 'vreme ploioasă'.

[142] *Op. cit.*, p. 134 (s. v. *hladnic*).

[143] *Note lexicale*, în „Buletinul Institutului de Filologie Română" (BIFR), I, 1934, p. 166–167.

[144] V. Simionese, *Hidronime cu aspect slav create de români* (II), în AUT, seria Ştiinţe filologice, 1977, p. 171.

[145] Sextil Puşcariu explica fenomenul prin înlocuirea unui sunet străin, ca în cuvintele de origine slavă *prahŭ – prav*, *hrast – vreasc*, *vrŭhŭ – vârv*, *žihalo – jivală* şi altele de origine maghiară (*op. cit.*, p. 206).

[146] Max Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, III, Heidelberg, 1958, p. 250.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Voloaca

O gârlă *Vlaca* a iezerului Beleul de pe malul stâng al Prutului, la sud de satul Văleni, din raionul Vulcăneşti, este menţionată în mai multe documente slavone ale Mănăstirii Pobrata, începând de la 24 aprilie 1543[147].

Nu avem certitudinea unei relaţii etimologice şi semantice între hidronimul *Vlaca* şi numele unei păduri *Vlioca* din plaiul Pârscovul, jud. Buzău[148], toponim pe care îl consemnăm aici cu titlu de inventar onomastic. De asemenea, antroponimele *Vleac*[149] şi *Vleacu*[150] ar putea fi explicate ca având baza lexicală în etimonul slav al hidronimului *Vlaca*.

Sensul numelui este obscur în lipsa unui inventar mai bogat de toponime care să permită acumularea unor caracteristici fizico-geografice ale obiectelor desemnate prin acest nume. Totuşi, răspândirea numelui comun *vlak*, *vlaka*, *vlâka*, *włok*, *włoka* şi a toponimelor *Vlak*, *Vlaka* în spaţiul slav (Dalmaţia, Muntenegru, Serbia, Croaţia, Cehia, Slovacia, regiunea limbii sorabe, Polonia), cu multiple sensuri, dintre care ne reţin atenţia 'vale întinsă, puţin adâncă', 'coastă de deal golaşă', 'limbă de pământ între două râuri navigabile' (aşadar, un grind) şi 'pădure deasă'[151], pare a oferi o sugestie pentru explicarea hidronimului în discuţie. Etimonul apelativelor citate este un sl. com. **volkъ*. În acest context, este probabil sensul 'gârlă puţin adâncă, mocirloasă' pentru hidronimul *Vlaca* din Moldova.

Formele est-slave ale apelativului slav comun trebuie căutate la originea toponimelor *Voloaca*, nume care apar, în inventarul lui Vladimir Šmilauer, ca variante est-slave (în ucraineană, bielorusă şi rusă) ale toponimelor *Vlaka*.

Un apelativ neînregistrat în dicţionarele limbii române este *voloacă* sau *volocă*, termen care este totuşi bine atestat în documentele istorice ca entopic şi ca toponim în Moldova istorică. Există o legătură etimologică a acestui cuvânt cu *voloc*, pl. *voloace*, denumire a unui tip de plasă de pescuit, apelativ cunoscut dicţionarelor româneşti. D. Udrescu[152] a consemnat şi înţelesurile 'ghemotoc de cârpe'

[147] DIR, A, XVI/1, nr. 373, p. 407. Pentru confirmări ulterioare ale stăpânirii asupra iezerului, vezi *ibidem*, XVI/2, nr. 84, p. 91 (24 mai 1555), nr. 188, p. 181 (5 noiembrie 1568); XVI/3, nr. 11, p. 6 (16 martie 1572), nr. 219, p. 166 (21 iulie 1581), nr. 296, p. 242 (5 aprilie 1584); XVI/4, nr. 140, p. 114 (10 august 1594); XVII/2, nr. 72, p. 65 (14 septembrie 1606), nr. 203, p. 158 (15 iunie 1608); XVII/4, nr. 29, p. 19, şi nr. 31, p. 21 (16 august 1616), nr. 325, p. 271 (18 aprilie 1618).

[148] Dimitrie Frunzescu, *Dicţionar topografic şi statistic al României*, Bucureşti, 1872, p. 529.

[149] Mihai Costăchescu, *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, II, Iaşi, 1932, p. 93 (uric slavon din 8 martie 1442). În DRH, A, I, nr. 219, p. 308, numele judelui Dan Vâcălesi (?) este interpretat ca lecţiune nesigură.

[150] Numele marelui vornic al Ţării Româneşti, la 25 ianuarie 1674; cf. Florin Marinescu, *Documente româneşti de la Sfântul Munte ale vechii mănăstiri Xiropotamu*, I, Atena, 1997, nr. 148, p. 165 (catalog de documente, în limba greacă).

[151] Fr. Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen und Ortsnamen*, Viena, 1927, p. 337; Joseph Schütz, *Die geographische Terminologie des serbokroatischen*, Berlin, 1957, p. 39; Vladimir Šmilauer, *Handbuch der slawischen Toponomastik*, Praga, 1970, p. 191; Max Vasmer, *op. cit.*, I, p. 220.

[152] *Glosar regional. Argeş*, Bucureşti, 1967, p. 291. Sensul 'ghemotoc de cârpe [= de nojiţe]' este întâlnit şi în ucraineană; cf. *Slovnik ukraijns'koij movi*, I, Kiev, 1970, p. 729 (s. v. *волока*).

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

şi, figurat, 'fulg mare de zăpadă, folnotoc' ale termenului. *Voloacă* a fost înregistrat şi de Iorgu Iordan, dar explicaţia numelui, ca „variantă feminină, necunoscută dicţionarelor, a lui *voloc* «plasă de pescuit»"[153], este greşită.

1. Atestări. Într-o hotarnică de după 1 august 1606 a braniştei domneşti de la confluenţa Jijiei cu Prutul se arată că hotarul trecea „pe deasupra vârfului voloacei lui Gârlan [sic!]... până la voloaca Bohotinului..."[154]. Reperele se regăsesc în alte ispisoace, din 4 iulie 1609 („peste voloacă, mai jos de Rediul Cârlanului [sic!]... până la voloaca Bohotinului"[155]) şi 21 octombrie 1619 („peste voloacă în jos de Rediul Cârlanului... până la voloaca Bohotinului"[156]). La 20 august 1636 se menţiona un stâlp de hotar care ест по вєрхѹ волока Бохотинии („în sus de voloaca Bohotinului"[157]), iar la 8 iunie 1667 domnul scutea de dări un prisăcar „de la voloacă [= Voloacă]"[158]. Locurile menţionate se pot identifica relativ exact. *Voloaca lui Gârlan* şi *Rediul Cârlanului* sunt lecţiuni greşite ale traducătorilor ispisoacelor slavone, antroponimul din sintagmele toponimice fiind, desigur, *Gârban*[159], pe care îl recunoaştem în numele satului actual Gorban (jud. Iaşi). Voloaca Bohotinului va fi fost undeva pe valea pârâului Bohotin, pe teritoriul satului de astăzi Gura Bohotinului. Nu rezultă din descrierea hotarelor locurilor că „voloacele" ar fi nişte dealuri, în pofida unor oronime actuale, care sunt rezultatul unor polarizări toponimice: Voloca, deal la vest de satul Gura Bohotinului[160], pe care se află un trup de pădure Voloaca[161]. Un deal, Vologa [sic!], este localizat în partea de est a satului Cozia, din com. Costuleni, jud. Iaşi[162]. Fiindcă voloacele au fost considerate dealuri, entopicul вєрхъ din documentele slavone a fost tradus uneori prin „vârf" („vârful voloacei", 1606), deşi cuvântul este, de regulă, echivalat cu „obârşie" (de pârâu, râu). Trebuie, aşadar, să considerăm voloacele nu nişte înălţimi, ci locuri pe cursul unor pâraie (şi uneori, prin extensie, ca nume ale acestora).

---

[153] *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, p. 489.

[154] DIR, XVII/2, nr. 62, p. 59 (traducere după original slavon).

[155] *Ibidem*, nr. 302, p. 227 (traducere după original slavon).

[156] *Ibidem*, XVII/4, nr. 520, p. 405 (traducere după original slavon).

[157] DRH, A, XXIII, nr. 482, p. 542, 543 (original slavon, cu traducere din 1781).

[158] CDM, III, nr. 1423, p. 308.

[159] Numele corect *Gârban* apare în *Documente privind istoria României*, A. *Moldova. Veacurile XIV–XVII (1384–1625). Indicele numelor de persoane*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1995, întocmit de Alexandru I. Gonţa (ediţie de Ioan Caproşu).

[160] *Marele dicţionar geografic al României*, I, Bucureşti, 1898, p. 197 (s. v. **Bahrim**). Şi Alexandru I. Gonţa, în *Documente privind istoria României*, A. *Moldova. Veacurile XIV–XVII (1384–1625). Indicele numelor de locuri*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1990, consideră că Voloaca Bohotinului şi Voloaca lui Gârlan sunt dealuri (!).

[161] Arhivele Naţionale Iaşi, *Planuri*, nr. 1469, 2019, 2020, 2021 (anul 1922); hartă militară, scara 1: 25 000 (anul 1962): pd. Vologa (sic!).

[162] Al. Obreja, *op. cit.*, p. 253.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

La 18 aprilie 1612, era vândută o bucată de loc din moşia Horileşti, din ţinutul Cârligăturii, „la vrăvul Volocei”[163]. Mai târziu, la 4 martie 1635, se întărea o altă vânzare от вєрхъ Волочиа „din obârşia Volocei”[164]. La 18 noiembrie 1642[165], era menţionată „poiana cu fânaţul ce să cheamă Voloca” (Voloaca, în originalul slavon[166]). Această *Voloaca* este astăzi numele unui pârâu cu obârşia în dealul La Movilă, de la nord-vest de satul Horleşti (com. Horleşti, jud. Iaşi), confluent cu pârâul Căşuţa Mare şi cu vărsarea în iazul satului Dumeşti (jud. Iaşi). Hidronimul are numeroase atestări şi a creat un câmp toponimic amplu[167]. Sensul apelativului *voloacă* a fost considerat, cu probabilitate, „loc băhnos pe malul unei ape”[168]. În ancheta de la Horleşti, la întrebarea directă pentru acest cuvânt, a fost obţinut răspunsul: „loc mlăştinos, cu izvoare”. În zonă, apelativul a devenit şi antroponim (Aftimia Voloacă, învăţătoare la şcoala din Horleşti în anii 1927–1928). Valea Voloca şi Dealul Volocii sunt toponime cunoscute la nord de fostul sat Bosânceni (înglobat în satul Nicolae Bălcescu, com. Flămânzi, jud. Botoşani)[169].

Câteva „voloace” sunt atestate în nordul Moldovei istorice, îndeosebi în Bucovina.

În hotarnica din 7 decembrie 1610 a siliştei Dimileni de la obârşia Başeului (Dămileni, fost sat la nord-est de Cristineşti, jud. Botoşani) apar reperele: „în pădure, pe voloace, în dreptul Prutului, alături de moşia [= podul] Başeului, la o voloacă, pe care este o salcie... peste voloace şi la vale... şi iarăşi peste pod, de deasupra unor voloace şi drept la un iezer...”[170].

O altă voloacă exista în apropiere, pe valea Hulbocăi, în hotarul satului Cârstineşti (ţinutului Dorohoiului), la 16 martie 1591[171].

Pe hotarul satelor Horodnicul de Sus şi Horodnicul de Jos (com. Horodnic, jud. Suceava), la 24 august 1782, era întâlnită fântâna Voloca[172]. Prin polarizare, s-au format toponimele Dealul Volocei, Voloca (ţarină)[173], Fânaţa Voloca[174].

În ispisocul din 30 martie 1575, în care se descriu hotarele satului Cuciurul din ţinutul Cernăuţilor, apare sintagma на потокъ за волокою[175] („la pârâu, peste

[163] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XXIV, Iaşi, 1930, p. 102 (copie de pe original).
[164] DRH, A, XXIII, nr. 50, p. 48 (sintagmă slavonă în document românesc).
[165] *Ibidem*, XXVI, nr. 619, p. 498.
[166] *Ibidem*, nr. 621, p. 500 (21 noiembrie 1642).
[167] Mircea Ciubotaru şi Petroliana Zară, *Comuna Horleşti. Cadre istorice, sociale şi culturale*, Iaşi, Editura Performantica, 1999, p. 119–121.
[168] *Ibidem*, p. 121.
[169] Hartă militară, scara 1:25 000 (anul 1962).
[170] DIR, A, XVII/2, p. 347. Cf. şi Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XXI, Iaşi, 1929, p. 184 (text cu unele diferenţe de traducere a documentului slav, fals, care însă nu poate fi suspectat în privinţa existenţei locurilor şi denumirilor).
[171] DIR, A, XVI/4, p. 11.
[172] Dimitrie Dan, *Mânăstirea Sucevita*, Bucureşti, 1923, p. 166, 167. Cf. şi Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, I, f.l., Editura Anima, 1996, p. 299 (anul 1783).
[173] *Ibidem*, p. 281.
[174] *Ibidem*, II, p. 524 (anul 1785).
[175] Orest Popescul, *Câteva documente moldovene*, Cernăuţi, 1895, p. 48.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Voluca [sic!]"[176]). În apropierea acestei voloace a apărut satul Voloca (de pe Derehlui), atestat începând de la 2 aprilie 1623[177], şi alte toponime Voloca (fânețe) şi Poiana Voloca[178].

Un afluent drept al râului Prut, la est de satul Văşcăuții de pe Ceremuş, este numit *Voloca* (*Ceartoria* pe cursul inferior)[179]. În unele documente, hidronimul are o formă ucraineană sufixată, *Volocina*[180], iar un afluent secundar se numeşte *Volocinețul* sau *Volcinețul*[181]. Satul Voloca (de pe Ceremuş), atestat din veacul al XVIII-lea[182], dar mult mai vechi[183], a împrumutat numele de la pârâul omonim.

În sfârşit, un pârâu Voloca (Pârâul Volochii) şi o pădure Voloca sunt atestate în zona de la nord de Cernăuți, între satele Lenţeşti şi Toporăuți[184].

În Moldova din stânga Prutului sunt, de asemenea, cunoscute entopicul *voloacă* şi câteva toponime *Voloaca*.

O veche atestare a entopicului (interpretat de editor ca toponim) se găseşte într-o copie de pe un suret al unui ispisoc de la Petru-Voievod [Rareş] din 1545. Atunci, hotarul Mănăstirii Căpriana (din Basarabia), la Vărzăreşti, mergea „păr' la Voloate [sic! = voloace] şi să sue drept pin voloate la dial"[185]. Probabil acelaşi loc apare şi în hotarnica moşiei Vărca, la 6 iulie 1779: „până supt margine volocii... piste voloacă... pi deasupra volocii... la vale piste Voloacă... supt margine voloacăi..."[186].

O voloacă (Voloca) a existat pe cursul superior al Cogâlnicului (numit Tărnuşa), undeva în zona satului Ciuciuleni (raionul Nisporeni), loc atestat la 10 aprilie <1430–1431>[187]. Aici se va forma satul Voloceni, menționat la 12 martie 1667[188], când apare şi un sat Perişorul, pe Volocel, probabil un mic afluent al

[176] DIR, A, XVI/3, p. 48.

[177] Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, V, Iaşi, 1908, p. 173. Cf. şi Nicolai Grămadă, *op. cit.*, I, p. 248, 298, 348; II, p. 512, 513, 527.

[178] *Ibidem*, I, p. 347. Cf. şi Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, VI, Bucureşti, f. a., p. 61 (anul 1794).

[179] Nicolai Grămadă, *op. cit.*, II, p. 451, 513.

[180] *Ibidem*, I, p. 218; II, p. 526, 527.

[181] *Ibidem*, I, p. 146, 219; II, p. 512, 526, 527.

[182] *Ibidem*, p. 526.

[183] Menționat între satele pe care regele polon le-ar fi dăruit logofătului Tăutul; cf. Ion Neculce, *O samă de cuvinte*, în vol. *Letopiseţul Țării Moldovei*, Bucureşti, 1980, p. 14. Hotarul Volocii (Volochii) era vecin cu hotarele satelor Stăneşti şi Costeşti de pe Ceremuş, în 1765, 1808, 1809 şi 1815; vezi Alexandru Vitencu, *Documente moldoveneşti din Bucovina*, Cernăuți, 1929, p. 23, 68, 71, 76, 77; cf. şi Nicolai Grămadă, *op. cit.*, II, p. 451.

[184] *Ibidem*, I, p. 322; II, p. 411, 489.

[185] Aurel V. Sava, *Documente privitoare la târgul şi ținutul Lăpuşnei*, Bucureşti, 1937, p. 11. Publicat în DIR, A, XVI/1, nr. 11, p. 606 (document considerat îndoielnic, dar nu în privința toponimelor, care nu puteau fi create artificial: „...pâr la Voloace şi să sue drept pin Voloace, la dial").

[186] L. T. Boga, *op. cit.*, p. 96.

[187] DRH, A, I, nr. 98, p. 145.

[188] CDM, III, nr. 1450.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Cogâlnicului. Aproape, peste deal, pe valea Lăpuşnei, la 21 decembrie 1791[189], când se făcea hotarnica moşiei Petricani, se ajungea la voloaca Corneştilor, se punea o piatră de hotar în marginea voloacei şi se mergea prin voloacă spre miazănoapte. În aceeaşi zonă, pe Botnişoara, pe moşia Cighirleni, în 1757, hotarul ajungea „pi din gios de Volocele [= volocele ?]"[190], iar la Perieni, în 1722, boierii hotarnici mergeau „în curmeziş pin voloacă... şi... pi margine volocii în gios pin dumbravă"[191]. O vale Voloaca, cu deschidere spre Nistru[192], este aceea de la nord de satul Susleni (raionul Orhei), menţionat la 6 septembrie 1587 (Sulenii) ca fiind pe Voloaca[193]. Aici era, foarte probabil, o dumbravă Holoce [= Voloca ?], la 3 septembrie 1594[194]. În hotarele satelor Cobâlca[195] şi Teleşeul, de la Orhei, în 1776[196] se întâlneau, de asemenea, voloace. Pe teritoriul satului Oneşti, de pe Ichel, în raionul Străşeni, există o mică vale numită *Voloaca*, iar cătunul Mitoc, din acelaşi raion, se mai numeşte şi *Voloaca*. O pădure din hotarul satului Sadova, de pe valea Bâcului, din raionul Călăraşi, are acelaşi nume, iar o pădurice din apropiere, de la sud de satul Tuzara, este denumită *Voloşica*[197] prin diferenţiere toponimică diminutivală.

2. Semantisme. Deşi atestările entopicului *voloacă* şi toponimului *Voloaca* sunt numeroase, sensul apelativului care motivează denominaţia nu este totdeauna foarte transparent. Trebuie observat, mai întâi, că *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române* (1981) înregistrează doar apelativul *voloc* 'năvod', nu şi un entopic *voloacă*, întâlnit în două documente slavone, dar considerat toponim slav[198]. Nici un alt dicţionar românesc nu consemnează apelativul *voloacă*. Doar T. Papahagi a consemnat termenul aromân *vuloagă* 'pajişte, de obicei, cam apoasă, umedă sau cu un izvor'[199]. A. Eremia consideră că toponimele *Voloaca*, pe care le cunoaşte în Basarabia, ar fi create de o veche populaţie slavă în forma iniţială *Voloca* (urmată de diftongare pe terenul onomasticii româneşti). Înţelesurile acestora rămân incerte, date fiind multiplele sensuri ale apelativului în limbile slave de est: 'unitate de măsură a pământului',

[189] L. T. Boga, *Documente din Basarabia*, II, p. 147.
[190] Aurel V. Sava, *op. cit.*, p. 198.
[191] *Ibidem*, p. 157.
[192] Zamfir Arbore, *op. cit.*, p. 229.
[193] DIR, A, XVI/3, p. 366–367.
[194] *Ibidem*, XVI/4, p. 115 (copie după o traducere din 1765). Reperele topografice sunt asemănătoare cu acelea din documentul anterior, fapt ce motivează identificarea numelui *Voloca* sub forma coruptă *Holoce*.
[195] L. T. Boga, *Documente basarabene*, în „Arhivele Basarabiei", X, 1938, p. 116.
[196] *Ibidem*, în „Arhivele Basarabiei", IX, 1937, p. 155, 158.
[197] A. Eremia, *Glosar toponimic*, în „Limba şi literatura moldovenească", XV, 1972, nr. 3, p. 65.
[198] Nu este citat în acest dicţionar un ispisoc slav din 16 martie 1591 (cf. DIR, A, XVI/4, p. 11), în care cuvântul pare a fi totuşi un apelativ: „pe vale, pe voloacă, marginea de sus, la bucovină".
[199] *Contribuţii lexicale*, Bucureşti, 1939, p. 51.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

'vale, şes, luncă', 'pădure sălbatică, codru', 'pantă, povârniş, loc înclinat', în rusă; 'lot de pământ arabil, de 8–10 desetini, cu fânaţ şi pădure', 'fâşie îngustă de pământ', 'pădure deasă pe loc şes', în ucraineană; 'unitate de măsură a pământului', 'mlaştină, teren mlăştinos', 'frânghie cu care se măsoară pământul', în bielorusă. Aşadar, după acest autor, nu ar trebui să căutăm o bază lexicală românească pentru toponimele *Voloca* şi *Voloaca*. Totuşi, în multe contexte din documentele moldoveneşti, acolo unde cuvântul a fost ortografiat cu iniţială minusculă (*voloacă*), trebuie să admitem apariţia unui entopic românesc şi nu doar a unui toponim (de origine slavă). Considerăm că acest entopic a ieşit din uz încă din secolul al XVIII-lea, iar toponimele s-au desemantizat, astfel încât descoperirea sensurilor reale ale apelativului rămâne o chestiune deschisă. Pentru aceasta, metodologic, singura cale este cercetarea fiecărui toponim în parte, încercându-se identificarea eventualelor resemantizări şi polarizări şi a caracteristicilor fizico-geografice ale obiectului desemnat de toponimul primar. Astfel, sensul 'pantă, povârniş, loc înclinat' ni se pare o resemantizare încă din limbile slave, pe care dicţionarele nu au pus-o în evidenţă, iar acela de 'parcelă de pământ cu o suprafaţă mică'[200] este foarte puţin probabil în Moldova medievală, unde sistemul de măsurare a terenurilor agricole este bine cunoscut. În schimb, înţelesul 'pădure deasă', 'hăţiş' (prin resemantizare) nu poate fi exclus, îndeosebi atunci când, în diverse hotarnice, traseul indică urcuşuri pe coaste de dealuri, pe lângă voloace. Pe de altă parte, acest ultim sens trebuie exclus atunci când se traversează voloace, fiindcă niciodată nu se căutau hotarele şi nu se puneau semne prin păduri (cu atât mai puţin în acelea dese). Nucleul semantic originar al entopicului *voloacă* este, foarte probabil, 'loc drept (şes) şi umed', 'bahnă', pe malul unui râu, dar şi prin poieni, în păduri, de unde s-au putut dezvolta sensurile de 'păşune', 'teren arabil, cu fâneţe şi pădure (luncă)' (cu măsurile lor) şi apoi au apărut numele de pâraie, sate, dealuri (cu pădure) *Voloaca*. În spaţiul est-slav, în sens foarte bine precizat al apelativului *волока* este acela de 'loc jos, mlăştinos, care vara se usucă şi poate fi traversat, loc acoperit de plante şi copaci'[201]. Şi pol. *włość*, *włoki* 'păşune, izlaz, luncă', *włacha* 'gura râului' (amintind de volóaca de la Gura Bohotinului) sunt termeni entopici din acelaşi câmp semantic[202].

În ancheta toponimică din comuna Horleşti (jud. Iaşi), un informator (Petru A. Bartic) ne-a asigurat că termenul *voloacă* înseamnă 'un loc mlăştinos, cu multe izvoare'. Pâraiele Voloaca şi Voloaca Mică par a confirma această informaţie, fiindcă locul de la confluenţa lor era mocirlos (până la asanarea sa). Informaţiile referitoare la voloacele de la Bohotin par a indica drept referent două grinduri, cu fâneţe şi păduri, pe care s-au format mult mai târziu satele Gorban (atestat din anul 1904) şi Gura Bohotinului (existent la 1820). Mai transparente sunt reperele din hotarnica de la siliştea Dimileni (1610), unde se trece peste voloace (în pădure şi în şesul Prutului), pe una dintre ele aflându-se o salcie izolată.

[200] *Slovnik ukraijns'koij movi*, I, Kiev, 1970, p. 729 (s. v. *волока*).

[201] N. I. Tolstoj, *Slavjanska geografičeskaja terminologija. Semasiologičeskie etjudu*, Moscova, 1969, p. 159–160.

[202] Peter Nitsche, *Geographische Terminologie des Polnischen*, Köln–Graz, 1964, p. 119, 244.

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)

Etimologiile şi semantismele discutate apropie toponimele *Vlaca* şi *Voloacele*, iar repartiţiile lor indică două arii de influenţă slavă: veche (cu *Vlaca*) şi est-slavă (cu *Voloacele*).

DLR va trebui să elimine sensurile eronate 'puternic' şi 'lac mare' ale apelativului *vladnic*, să înregistreze celelalte variante descoperite în documente istorice şi în anchete şi să consemneze entopicul *voloacă*.

TERMES GÉOGRAPHIQUES DU CHAMP SÉMANTIQUE DE LA NOTION 'TERRE HUMIDE, MARÉCAGEUSE' ET LEURS REFLETS TOPONYMIQUES

RÉSUMÉ

Parmi les mots qui désignent «une terre humide, marécageuse», on peut mentionner les termes géographiques *vlaşca* (déjà abordé dans un article précédent), *vladnic* et *voloacă*, tous rencontrés dans la région historique de la Moldavie. Le mot *vladnic* (*hlabnic*, dans les documents slavons) et le toponyme *Vladnic* apparaissent dans les documents historiques et ont été relevés par les enquêtes toponymiques avec leurs variantes *vlamnic*, *vlanic*, *vlainic* etc. Le terme a perdu son sens dès le XVIIIe siècle et a été inscrit dans les dictionnaires avec le sens inexact de «fort». L'étymon en est un mot slave de l'Est, gardé dans le vieux russe *хлябь* et ayant le sens de «temps pluvieux», qui existe aussi dans le mot roumain *vlog*. Les contextes où l'on trouve l'appellatif *vladnic* et le toponyme *Vladnic* nous conduisent vers le sens de «terre humide, marécageuse» (tout près d'une rivière), souvent couverte de roseaux ou de pâturages.

L'hydronyme *Vlaşca* et l'appellatif (rencontré aussi comme toponyme) *voloacă*, pas encore consignés dans les dictionnaires du roumain, ont comme étymon le slave commun **volkъ* et présentent plusieurs sens dans les langues slaves de l'Est. Deux d'entre ceux-ci, «terre marécageuse, avec des sources» et, parfois, «bois touffu», peuvent être identifiés dans de vieux documents et lors des enquêtes toponymiques.

Institutul de Filologie Română
„A. Philippide"
Iaşi, str. Codrescu, nr. 2

BDD-A1305 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:27 UTC)